

Ciekawostki przyrodnicze i geograficzne gminy Oleśnica

Ziemia Oleśnicka jest znana historycznie np. z czasów królów polskich, szlaku paulińskiego, cechu murarskiego, a także ze związków ze Stefanem Żeromskim. Niewiele osób jednak wie o wielu interesujących obiektach przyrodniczych tego terenu, mogących być ciekawostkami i stanowić atrakcję zarówno dla mieszkańców, jak i turystów, którzy odwiedzają te strony.

I. Obiekty przyrodnicze pod ochroną

Obecnie na całym terenie administracyjnym gminy Oleśnica ustanowiony jest Obszar Chronionego Krajobrazu (OChK) - pod nazwą **Solecko-Pacanowski OChK¹**. Na terenie gminy są obecnie 2 pomniki przyrody ustanowione w 2025 r., jn. (tabela 1).

Tabela 1. **Wykaz pomników przyrody - gmina Oleśnica²**

Poz.	Rodzaj / Gatunek	Uwagi - ciekawostki
1.	Głaz narzutowy „Remigiusz”	Głaz ma nazwę „Remigiusz” i jest zlokalizowany w centrum miasta, ul. Rynek, od strony wschodniej, w pobliżu kościoła (fot. 1). Jest granitem z żyłą kwarcową, a pochodzi z regionu Småland i jest zaliczany do tzw. eratyków przewodnich. Orientacyjny wiek powstania głazu (konsolidacji magmy) to ok. 1,7-1,5 mld lat, a jego transport na teren Polski nastąpił w okresie zlodowacenia południowopolskiego San II, tj. ok. 480-420 tys. lat temu*.
2.	Brzoza ciemna „Grażyna”	Jest to jedyne drzewo w tym gatunku w woj. świętokrzyskim oraz jedno z dwóch drzew w tym gatunku (taksonie), ustanowionych jako rosnących pojedynczo w Polsce. Drzewo rośnie na terenie obrębu Brody, w strefie leśnej drogi gminnej, naprzeciw wyrobiska po kopalni piasku (fot. 2).

¹ wg danych: GDOŚ - CRFOP

² wg uchwały RM Oleśnica nr 127 z dnia 27.11.2025

[caption id="attachment_17892" align="aligncenter" width="900"]

foto Z.W.

Fot.1. Glaz narzutowy „Remigiusz” - pomnik przyrody [caption] [caption id="attachment_17891"]

align="aligncenter" width="427"]

Fot.2. Brzoza ciemna „Grażyna” - pomnik przyrody (fot. Z. Walenciak)/[caption]

II. Inne obiekty przyrodnicze i geograficzne

Oprócz ww. obiektów, które są pod ochroną, na terenie gminy można zobaczyć inne ciekawe przyrodniczo obiekty, które zostały opisane poniżej. Wśród nich niektóre posiadają właściwości i walory kwalifikujące je np. jako pomniki przyrody. Należą do nich zarówno drzewa, jak też obiekty nieożywione (np. głazy narzutowe).

1. trzy dęby szypułkowe rosnące w m. Bydlowa, na działce prywatnej (wymiary obwodów dębów to 430 / 380 / 310 cm) - wiek drzew to ok. 150-180 lat. Należą one do **najstarszych** drzew na terenie gminy.
2. szpaler grabów zwyczajnych, ok. 20 szt., które rosną przy drodze prowadzącej do stawów w Brodach (w pobliżu dawnego dworu Zaborowskich, gdzie przebywał S. Żeromski), fot. 4.

3. grupa 7 metasekwoi chińskich, rosnących na terenie przy szkole podstawowej w Oleśnicy - drzewa w tym gatunku są zaliczane do tzw. „**żywych skamieniałości**”. Gatunek ten uznawany był bowiem za wymarły i dopiero żywe drzewo odnaleziono w Chinach w roku 1941.
4. głaz narzutowy w miejscowości Strzelce - głaz ten został odkopany podczas prowadzonych prac ziemnych i przeniesiony na teren przy remizie OSP (fot. 3). Głaz ma obwód 5,9 m i został zawnioskowany jako pomnik przyrody. Jest to granit rodzaju czerwone Vaxjo* i wg pomiarów jest **największym głazem** w gminie.

[caption id="attachment_17890" align="aligncenter" width="900"]

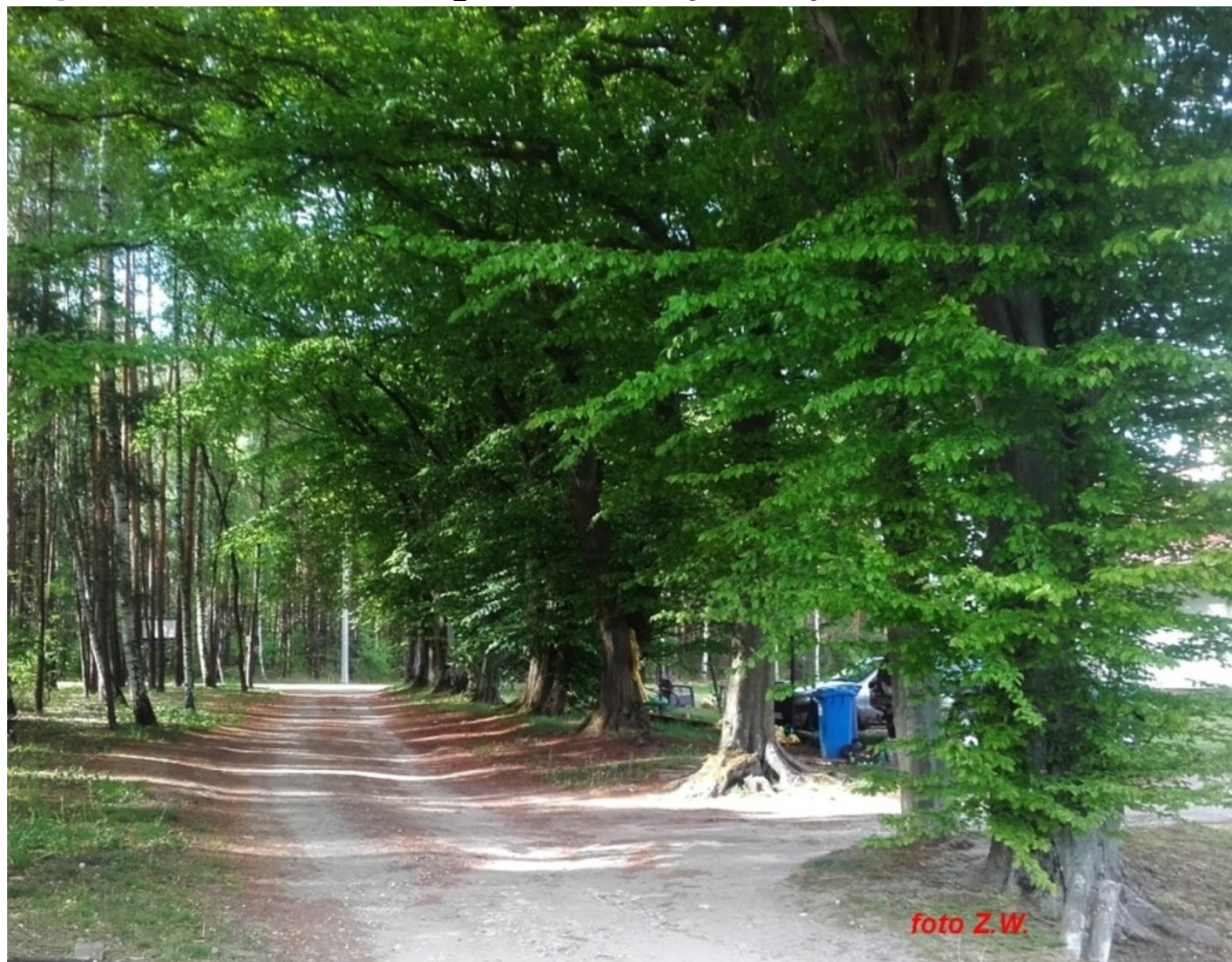

Fot. 3. Głaz narzutowy - Strzelce [caption]

1. głaz narzutowy we wsi Borzymów - głaz z okolicznych pól, przewieziony przez pana T. Kawę (mieszkańca Borzymowa), o obwodzie 5,6 m, leżący w pobliżu Świetlicy Wiejskiej; planowane jest złożenie wniosku o ustanowienie go pomnikiem przyrody. Jest to ostrokrawędzisty granit, mający duże skalenie o lekko zgnejsowiałej strukturze*.
2. dwa głazy narzutowe w m. Sufczyce - jeden z głazów został odkopany przy pracach ziemnych podczas budowy kanalizacji gminnej i ma obwód 4,0 m, zaś drugi leży ok. 5 m od drogi, naprzeciwko posesji nr 10, i ma obwód 3,1 m.
3. głaz narzutowy z rodzaju gnejs maficzny*, znajdujący się przy ul. Stopnickiej 21, o obwodzie 3,6 m, leżący tuż przy drodze, po stronie chodnika.

4. gład narzutowy we wsi Kępie, posesja nr 30A, o obwodzie 4,3 m - najprawdopodobniej granit Småland.

[caption id="attachment_17889" align="aligncenter" width="867"]

Fot. 4. Szpaler grabów w Brodach[/caption]

1. wierzba z twarzą - drzewo rosnące przy drodze Strzelce-Oleśnica; otwory w pniu dają obraz twarzy (fot. 5).
2. topola czarna, rosnąca w miejscowości Wojnów (w pobliżu skrzyżowania z drogą prowadzącą do posesji nr 1-8), o obwodzie pnia **435 cm** i wysokości ok. 30 m, która być może **jest najgrubszym** drzewem gminy.
3. topole czarne - 2 szt., rosnące przy drodze prowadzącej od szkoły w kierunku wschodnim (równoległej do ul. Szkolnej), o wysokościach **ok. 34 m** - mogą to być z kolei **najwyższe drzewa** w gminie (fot. 6).
4. topola Simona (topola chińska) - drzewo rosnące w obrębie stawów w Brodach, o obwodzie pnia 340 cm i wysokości 25 m.

*- opis: dr hab. Maria Górska-Zabielska

[caption id="attachment_17888" align="aligncenter" width="731"]

Fot. 5. Wierzba z twarzą [caption] [caption id="attachment_17887" align="aligncenter"]

width="790"]

Fot. 6. Topole czarne w Oleśnicy (foto Z.W.)[/caption]

Dla osób ciekawych poznania okolic należy wspomnieć także o ciekawostkach dotyczących miejsc

geograficznych i przyrodniczych na terenie gminy:

- na chwilę obecną nie ma na terenie gminy typowych parków podworskich, jakie były odnotowane historycznie w okolicy (np. w Brodach, w Strzelcach czy w Oleśnicy). Pozostałość po parku możemy jednak znaleźć w samej Oleśnicy (jest to lokalizacja dawnego dworu Zaborowskich), gdzie znajduje się obecnie mały staw otoczony drzewami, blisko centrum miasta, przy ul. Żeromskiego, o łącznej powierzchni ok. 25 arów (poz. 15).
- na terenie gminy funkcjonują liczne stawy - jest ich ponad 60, o łącznej powierzchni **powyżej 310 ha**. Największe są stawy hodowlane w miejscowości Brody, o łącznej powierzchni wody ponad 80 ha (poz. 16), które były w przeszłości własnością Zaborowskich, a obecnie są własnością prywatną p. Szymańskich. Stawy te są zasilane tzw. Strugą Oleśnicką. Ilościowa większość stawów to jednak tzw. wody stojące, które stanowią ok. 54% powierzchni stawów, czyli zbiorniki bezodpływowe (powstałe np. w miejscach wyrobisk po kopalniach piasku oraz tzw. stawy przydomowe). Do wód stojących należy też 6 stawów leżących w obrębie miasta Oleśnica (w tym 3 nazywane jako Nadstawie, Zakościele i Kądziaławy - poz. 17 A, B, C) - ciekawostką jest, że żadna miejscowość powiatu nie ma takiej ilości stawów miejskich.
- na terenie gminy nie ma miejsc topograficznie nazywanych górą; jest jednak **Góra Borzymowska** - jest to wzniesienie położone w okolicy Borzymowa i Wólki Oleśnickiej (poz. 18), na obszarze mezoregionu Garbu Pińczowskiego, nazywane tak przez mieszkańców Oleśnicy (zaś mieszkańcy Borzymowa nazywali to miejsce *Górą Oleśnicką*). Wg przekazów okolicznych mieszkańców na górze tej, w czasach powstania styczniowego, umiejscowiona była szubienica służąca do wykonywania wyroków na powstańcach. Nie są znane jednak żadne dokumenty historyczne potwierdzające te opowieści (fot. 7).

[caption id="attachment_17886" align="aligncenter" width="899"]

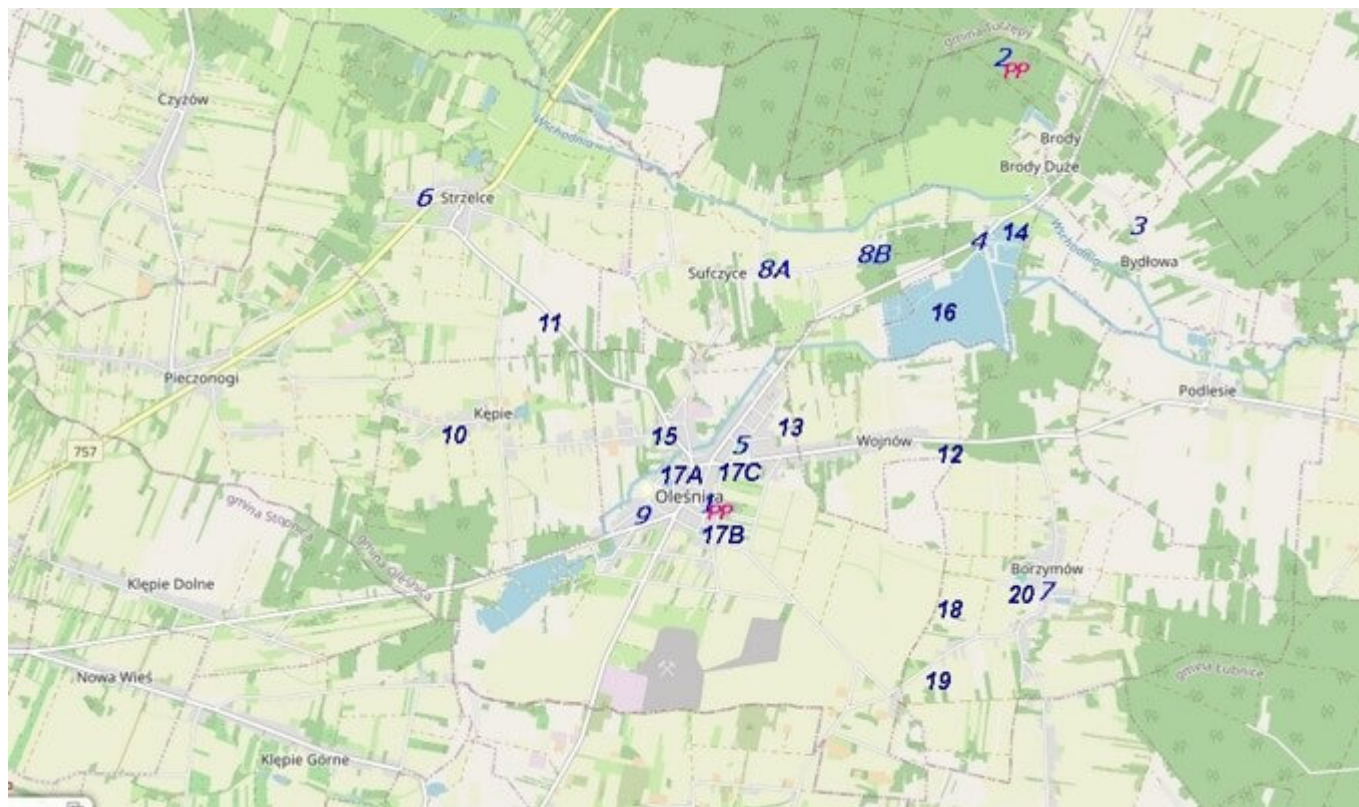

Fot. 7. Widok na Górę Borzymowską (od strony Oleśnicy)[/caption]

- **najwyżej położony punkt w gminie, o wysokości 220,9 m n.p.m.**, znajdujący się w pobliżu Wólki Oleśnickiej (poz. 19). Jest to wypłaszczenie leżące niedaleko od wzmiankowanej Góry Borzymowskiej – ok. 300 m, a znajdujące się na Garbie Pińczowskim (mezoregion biegnący od Pińczowa do Połańca).

Swoistą ciekawostkę stanowić może również prywatny zbiór zebranych okolicznych głazów narzutowych, ok. 10 szt. (mini-lapidarium), znajdujący się na posesji we wsi Borzymów, u Pana T. Kawy (poz. 20) – działka w pobliżu świetlicy wiejskiej.

Wszystkie wymienione obiekty stanowią atrakcyjność przyrodniczo-turystyczną gminy Oleśnica – są one dostępne, a ich rozmieszczenie umożliwia organizację różnych wycieczek (pieszych lub rowerowych), podczas których można je zobaczyć. Ich rozmieszczenie wg niniejszego opracowania obrazuje mapka, jak poniżej.

Mapa rozmieszczenia obiektów przyrody w gminie Oleśnica wg numeracji jak w tekście powyżej (źródło mapy: geoserwis.gdos.gov.pl)

Zapewne są jeszcze inne ciekawe obiekty poza ww., dlatego jeśli ktoś o nich wie, może skontaktować się z autorem poprzez UMiG. Oleśnica.

Opracowanie: Zbigniew Walenciak, maj 2026

Źródło: <https://gminaolesnica.pl/?p=17884>